

"מה שמך, ילד?"

הקול היה חביב ומסביר פנים. בחור שחרחר, בעל עיניים מחיכות, ישב מאחורי הדלפק, קבץ דפים מנח לפניו והוא רושם פרטים שונים במשבצות הפנויות שבתוך הדפים.
"מיכאל!" עניתי בהתרגשות.

"ובן כמה אתה?"

"בן אחת עשרה ושלשה חדשים".
"יפה", אמר הבחור והוסיף לרשם. "ברוך הבא לארצנו! אנחנו שמחים לראות אותך, ומקוים שתהיה לך התאקלמות קלה ונעימה".

"בעזרת השם", עניתי.

הבחור לא השיב דבר.

"אמא, אבא, תגידו למיכאל, הוא מדבר עם אנשים זרים. עכשו שמעתי שהוא מספר לדוד ההוא, מאחורי הזכוכית, איך קוראים לו, ובן כמה הוא. נכון שזה אסור, אמא? הוא מגלה חסר אחריות, נכון, אבא?" קראה שרה'לה בתקיפות.
אבא ואמא צחקו בקול רם.

"טפשנות", אמרתי, "עוד מעט הוא ישאל גם אותך איך קוראים לך. מה את חושבת?! הוא צריך לרשם את השמות של העולים שבאו לארץ. כן זה לא רוסיה, שרה'לה!"
אבא הנהן בראשו כמאשר את דברי. "מיכאל צודק", אמר לשרה'לה. "את כבר ילדה גדולה, גשי אל הדלפק ומסרי גם את לבחור את הפרטים שישאל".

"ואם הוא ישאל מהיכן באנו? ומדוע? ולאן אנו רוצים ללכת? מה אמר לו? הרי הוא ידע עלינו את הכל. אתה לא חושב שזה מסכן, אבא?" לא הצליחה שרה'לה להרגע.

"כאן זה לא רוסיה". הפעם אמרה זאת אמא, והוסיפה: "לא יקרה כלום אם הוא ידע עלינו את כל הפרטים הללו. אין הוא עוקב אחרינו, ואין בכונתו להרע לנו. אני מבינה, ילדנת, שקשה לך להתרגל. ברוסיה היינו מזהירים אותך מדי יום לשחק, ולא לחשוף סודות, וכאן פתאום הכל מתר... גם לי קשה להתרגל, והאמינו לי, מאז שירדנו מן המטוס ועד שהגענו הנה, לאולם הנוסעים, הבטתי לפחות שלש פעמים אחרנית, לראות אם אין עוקבים אחרי... עד שנזכרתי שכאן זו ארץ ישראל ואיש אינו מבקש את רעתי עוד", הסבירה אמא.

"ההבטה הזו אחרנית כבר נעשתה לנו כהרגל, אנחנו מסתכלים לשם באפן אוטומטי, ואני חושב כי יקח זמן עד שנגמל מן ההרגל הזה", חיד אבא. "ועכשו, שרה'לה, גשי אל הדלפק יחד עם מיכאל, אתם יכולים לקחת עמכם גם את דוד ויהונתן, הם יהנו להתרוצץ קצת. אמא ואני ממתינים לכם על הספסל הכתם משמאל, מתחת לשלט המהבהב".

ארבעתנו פנינו בעליזות קדימה בתוך קהל האנשים הרועש. אני החזקתי בידו של דוד, ושרה'לה בידו של יהונתן, ויחד התקדמנו לעבר הפקיד השחרחר.

מדי פעם שלחה שרה'לה מבטים אחרונים לודא כי אבא ואמא יושבים עדין על הספסל הכתם, במקום בו עזבנו אותם, ואינם נעלמים.

"זאת אחותי", אמרתי לפקיד בגאווה והצגתי לפניו את שרה'לה.

"חכו רגע, ילדים, אני עסוק עכשו עם עולה חדש אחר. שבו על הספסל הירק ממול, וכשאתפנה אקרא לכם".

חסרי סבלנות חכינו ליד הספסל הירק, מקפצים ממנו בתזוזות את דוד ויהונתן.

"אם לא היינו שומרים מצוות, היינו מתערבים בין הגויים, ולא מגיעים הנה לעולם", נסיתי להסביר.

"אם היינו עוזבים את התורה ומתנהגים כמו הגויים, אז מה הינה ההבדל ביני לבין נטשה סלדובסקי?" קראה שרה'לה בקול מנצח.

"מי זאת נטשה?"

"נטשה היא ילדה רוסיה, שהיתה גרה לידנו ברוסיה", הסבירה שרה'לה.

"והרשו לכם להיות יהודים דתיים שם?" שאל שוב בסקרנות.

"בודאי שלא", עניתי שנית. "ברוסיה מקבלים כל האזרחים חנוך כפרני, בלי שום אמונה. גם לגויים, להבדיל, אסור להיות גויים 'דתיים', כאלה שהולכים לכנסיה להתפלל ולהקשיב לדברי הכמר.

אתה יודע, שהשלטונות הרוסיים סגרו את כל ה'חדרים' שהיו ברוסיה, ולא יכלתי ללמד תורה עם כל החברים ביחד. הייתי צריך ללמד בסתרי, להתחבא, ולמצא דרכים מחכמות וסודיות כדי להערים עליהם.

ברוסיה יש שוטרי חרש כה רבים, עד כי אתה חושד בכל אדם ההולך ברחוב, שמא הוא צועד בעקבותיך!"

"נו, אז באמת, איך למדתם? מהן הדרכים הסודיות בהן נקטתם?"

שתקתי לרגע. לנגד עיני חלפו מארעות התקופה האחרונה. נזכרתי כיצד בנו אבא ובוריס את כתת הלמוד הסודית שלנו, בחלקו הקיצוני של המחסן. איך היינו יושבים שם ולומדים עם המלמד ולבדנו. לפתע הופיעה מול עיני דמותו של ר' גמליאל החגר, שהצטרף פעם לכתתנו, ודמעות רטבות מלאו פתאום את עיני, ואימו לפרץ החוצה. הייתי נרגש ונפעם. זכרם של נתן ושמואל, שעדין נשארו

דקות ארכות חלפו עד שסיים האיש את עניניו ופנה את הדלפק, והפקיד סמן לנו בידו כי אנו יכולים לגשת.

"אמרתי שזאת אחותך", חיד והכין צרור דפים חדש לפניו. "כן, אני אחותו", הנהנה שרה'לה בראשה. "ושתי הקטנטנות הללו?" שאל והצביע על דוד ויהונתן, "הן דומות מאוד, האם הן תאומות?" "תאומים, לא תאומות", תקנתי אותו. "א... אבל השערות...?" שאל בגמגום קל.

"עוד לא מלאו להם שלש, נגזז להם את השערות בארץ, אולי במירון, ליד הקבר של רבי שמעון בר-יוחאי, אז כבר תהיה להם כפה וגם פאות, וכלם יראו שהם בנים", הסברתי לפקיד הנבוך.

שרה'לה משכה בשרוולי. "מיכאל, מה, הוא לא יודע שלבנים יש שער ארוך עד גיל שלש?" לחשה בפליאה. הפקיד השחרחר לא שמע את דבריה, הוא חזר והביט בדוד ויהונתן, וערמת הדפים שכבר הייתה מוכנה לפניו נשפחה ממנו.

"אה, אז אתם דתיים?" שאל לאחר שתיקה ארכה. "לא ידעתי שיש דתיים גם ברוסיה".

"קשה מאוד לשמר את המצוות ברוסיה, ועוד יותר קשה ללמד תורה שם, אבל אנחנו עשינו את זה; ולא רק אנחנו, היו לי שם חברים רבים כמוני, שבביתם שמרו על כל מצוות התורה, והוריהם דאגו כי הם ילמדו תורה, והלכה וגמרא, וידעו להתפלל, ולשמר על כל פרטי היהדות" – הסברתי לפקיד המפתע.

"זה קשה לשמר את כל המצוות, נכון? ובכלל, היום הרבה אנשים כבר הפסיקו להיות דתיים, הם אוהבים מאוד את ארץ ישראל, אבל כמעט שאינם שומרים מצוות" – סח הפקיד לפי תמו, ועיניו סקרו אותנו שוב ושוב ביסודיות.

שם, קם ועמד מול עיני, בוריס ורעיתו, סבא וסבתא, ו... אביו של נתן, שרק לפני שעות ספורות שמעתי כי שחרר ממאסרו. כל הזכרונות הללו מלאו עכשו את לבי הקטן וגדשו אותו. הרגשתי כי הנה, עוד רגע קט, יפרץ בכי סוער מגרוני, ודמעותי ישטפו את הכל. "זה ספור ארוך", הצלחתי לומר, ושוב שתקתי.

"רשמתי אותי כבר?" שאלה עכשו שרה'לה בחסר סבלנות.

"הו, עדין לא. שכחתי לגמרי. וגם את הקטנים האלה ארשם. מה שמך חביבתי?"

"לי קוראים שרה, ואני בת שש וחצי, וצריכה ללמד בכתה אלה. אז נכון שאני גדולה?" ענתה בבטחון.

"גדולה מאוד! ועכשו, ילדה גדולה, אמרי לי את שמותיהם של התאומים שלכם".

"גם הם גדולים, והם יודעים לדבר", הסבירה שרה'לה. "עברית?" שאל הפקיד בחסר אמון.

"כן!" ענתה שרה'לה.

"דוד! יהונתן! בואו הנה! מישוהו רוצה לשאל אתכם איך קוראים לכם".

"אני לא מישוהו, קוראים לי מנחם, וכבר שמעתי עכשו את שמותיהם ואני רושם אותם".

"רק רגע, מנחם, תראה שהם יודעים עברית, תשאל ותראה שהם יענו".

דוד ויהונתן טפסו ברגליהם הזריזות על פס המפתכת הבולט שהקיף את הדלפק. עכשו הציצו ראשיהם הקטנים מבעד לאשנב השקוף.

"איך קוראים לכם, חמודים?"

"אני יהונתן!"

"ואני דוד!"

"ובני כמה אתם?"

"רבע לשלש, אבל אנחנו לא שעון", ענו במקלה.

"יפי, רשמתי, ואתם יכולים לרוץ לאבא ולאמא."

התאומים קפצו ארצה, אבל לא היה צורך לרוץ, שכן אבא ואמא נראו מתקרבים לדלפק, ובפניהם תדהמה. "מדוע התעכבתם כל כך הרבה זמן? קרה משהו?" שאל אבא. "כבר התחלנו לדאג", ספרה אמא, ומהרה לחפש בתיקה מטפחת כדי לקנח בה את אפיהם המנזלים של התאומים.

"בדיוק עכשו גמרנו ורצינו לבוא, התעכבנו קצת",

אמרתי.

"אני עכבתי אותם", הסביר הפקיד להורי, "הם ספרו ששמרתם מצוות ברוסיה בתנאי מחתרת, ואני הייתי סקרו לדעת כיצד זה היה ואיך. האמת היא, שאת התשובה המלאה עדין לא קבלתי. נכון, מיכאל?" סים בפנותו אלי.

"אתם יודעים מה?" אמר בהציצו בשעונו, "המשמרת שלי הסתיימה, תוף שניות תבוא מרגלית להחליף אותי. אם אתם מתעכבים עדין, אולי נוכל לחטף שיחה קצרה?"

השאלה הזאת היתה מכוונת לאבא, והוא אכן הנהן בראשו בהסכמה.

"אנחנו מחכים למזודות", אמר, "ונשמח לשוחח עמך אפלו שיחה ארכה".

"העברית שלכם מציננת", החמיא לנו מנחם, כשהוא מתישב על הספסל הכתם ביני ובין אבא, אותו ספסל הנצב מתחת לשלט המהבהב.

שרה'לה ואמא, יחד עם דוד ויהונתן, השתהו עדין ליד הדלפק, שקועות בשיחה ערנית עם הפקידה המחליפה – מרגלית.

היום לא הגיעו עולים רבים, אמרתי לעצמי, והפקידים המטפלים בעליה פנויים לכן, וננוחים.

אבא ספר למנחם כיצד אסרו השלטונות הרוסיים את למוד התורה, וסגרו את כל כתות הלמוד היהודיות בהן היו מתחנכים ילדי ישראל לתורה וליראת שמים. אבא ספר כיצד עוקבים אנשי הק"ג אחרי פעילים יהודיים העוסקים בלמוד השפה העברית, ובארגון שעורי יהדות לצעירים ולנער.

הוא שח באריכות אודות הזהירות והפחד שהיו מנת חלקנו בעת קיום מצוות שונות הקשורות בשבת ובחגים, באילו תנאים אפינו את המצות, ואיך קימנו את מצות תקיעת שופר או את הדלקת נר חנכה.

מנחם ישב והקשיב מרתק לדבריו של אבא. כנראה, מעולם לא ספרו לו כי ישנם יהודים המוכנים לכל מאמץ עבור התורה ומצוותיה, ואפלו למסר את נפשם על קיומה יסכימו.

"אבל אולי כאן בארץ אין עוד צורך בכל זה?" שאל בהסוס, משהפסיק אבא את שטף דבריו.

"שם, ברוסיה, שמרו עליכם המצוות והבדילו אתכם מן הגויים; אבל כאן בארץ כלם יהודים, למה אם כן תתאמצו כל כך ותגבילו את עצמכם!?" נסה להסביר את עצמו.

"היודע אתה מדוע עלינו ארצה?" ענה לו אבא בשאלה לשאלתו. "האם מתאר אתה לעצמך כמה סבל ויסורים היו מנת חלקנו, מהרגע בו הצהרנו על רצוננו לעזב את רוסיה ולעלות לארץ ישראל? אני פטרתי מעבודתי ועסקתי בכל עבודה מזדמנת, ממרומי הקתדרה של האוניברסיטה הגעתי עד לנקיון רחובות, והכל בשל רצוני לעלות ארצה. האם מבין אתה מדוע עשיתי זאת?"

"בדאי שאני מבין, אתה הנך יהודי ורצית לבוא לארץ ישראל, לגור ביחד עם כל היהודים שהם אחיד", השיב מנחם. "מי אמר שהיהודים צריכים לגור בארץ ישראל?" שאל אבא שאלה משנה.

"מה פרוש?" מנחם כמעט שהתרגז. "ארץ ישראל היא שלנו, של כל יהודי העולם, וגם אם קשה ויש מלחמות ואויבים, והמצב הכלכלי אינו מזהיר, לנו נתנה הארץ ושלנו תשאר!"

"גם הערבים אומרים שהארץ היא שלהם, אז אולי הם צודקים? נתן להם את חבל הארץ הקטן הזה, עם כל הבעיות שסביבו, ונסע כלנו לאמריקה. שם שקט יותר, קל להתפרנס, ויש שפע של כל טוב."

"מה פרוש 'הערבים אומרים'?" כעס מנחם. "שיגידו מה שהם רוצים, כלם יודעים שהם לא צודקים. בתנ"ך הרי כתוב במפורש, שארץ ישראל נתנה לאברהם אבינו, אביהם של כל היהודים בכל הדורות!"

"אהה, כתוב בתנ"ך, אמר אבא.

"בודאי", הכריז מנחם. "בעצמי ראיתי."

"מענין". כך אבא.

"מה? לא ידעת על זה? אתה הרי יהודי דתי ויודע בודאי תנ"ך!"

"כן, כן, בודאי שאני יודע. אלא שהתנ"ך שלי הוא גדול ועב־כרס, וכתובים בו כל כך הרבה דברים."

"מה, למשל?"

"למשל, שצריכים לשמר את השבת", השיב אבא.

שתיקה השתררה לפתע על הספסל הפתם. היה זה תורו של מנחם להשיב, אולם הוא שתק כאלו נאלם דם.

"התנ"ך הוא תורת אלקים חיים", המשיך אבא כאלו לא שם לב לשתיקתו של מנחם. "אי אפשר לבחור מתוכו חלקים אחדים, ואת האחרים להשליך. באותו תנ"ך, בו כתובה הבטחת הארץ לאברהם אבינו ולזרעו עד עולם, במרחק דפים ספורים כתובות כל אותן מצוות, ששמרו על עם ישראל במשך שנות דור ודור, הרבה יותר מאשר עם ישראל שמר עליהן!"

"אתה מתכוון לומר, שאי אפשר לבחור במה שנראה מתאים ונוח, צריך לקבל את הכל. הבנתי אותך נכון?"

"נכון מאד."

מנחם קם ממקומו. "עכשו עלי ללכת, ההסעה ממתינה לי מעבר לפתח היציאה. הנה הממנה על המטענים עושה דרכו אליכם, אני מבחין בו מרחוק. היו שלום, וקליטה קלה בארץ. היה נעים מאד להפיר אתכם. להתראות!"

ומנחם נפנף בידו לשלום ונעלם בתוך זרם היוצאים מאולם הנסיעות.

הממנה על המטענים נגש אלינו. היה זה אדם מבוגר, כבד גוף, ששער לבן בשני צדי ראשו, וכפה מכסה אותו. "אני אליק, בעברית אלכסנדר. רוסי. כן, נכון, שומעים את המבטא", צחק והסביר: "אני כבר שלש שנים בארץ, ותפקידי בשדה התעופה, לדאג להביא כל מזוודה לבעליה. נמסר לי כי החלטתם לחכות למזודות שלכם כאן, ואיני מצליח להבין מדוע."

"זה בגללי", אמרתי.

"מה פרוש בגללי?" לא הבין אליק.

"אמרו לנו כי נסע למרכז הקליטה והמזודות יגיעו בעקבותינו, אולם שמעתי שלפעמים יש טעויות וגנבות, וחפצים נעלמים, ומכיון שבאחת המזודות ישנו משהו היקר לי מאד, אני מתעקש לחכות להן, בתקווה שזה באמת לא יקח זמן רב, כי דוד ויהונתן כבר קצת חסרי סבלנות", הסברתי. "כבר אבקש להביא לכם משהו לטעם, או לפחות לשותות, ותוכלו להעביר את הזמן יותר בקלות. אם אתם מתעקשים, בבקשה! זה לא יקח יותר משעתיים עד שלוש, והמזודות תגיענה מן המסלול. רק, אולי, אם מתר לשאל, מהו

הדבר שהנך שומר כל כך בתוך אחת המזודות וחושש פן יאבד?

"מתר לשאל", אמרתי. "זוהי מחברת, בעצם שתי מחברות, ועט".

"מחברת?" לא הבין אליק. "בארץ אפשר לקנות מחברות בשפע, בזיל הזול ומכל הסוגים".

"זו מחברת מלאה", הסביר אבא לאליק.

"אהה!" הבין לפתע. "ומה כתוב שם? אם בכלל מתר לי לשאל", התנצל שנית.

"ספורים", אמר אבא, ואני הסברתי באריכות:

"אתה ודאי יודע, אליק, שהיהודים ברוסיה שמרו מאד על התורה והמצוות, ועשו זאת בגבורה ובהקרבה שאין כדגמתן. בשנים האחרונות נזדמנו לי ספורים רבים אודות מסירות נפש מפלאה זו, ואני כה התפעלתי מהם עד כי העליתי אותם על הכתב, ושמרתי אותם, כדי שידעו הכל עד כמה גבורי רוח הם היהודים הסובלים שמעבר למסך הברזל. עכשו, כאן בארץ, אני רוצה לפרסם את הספר הזה, כדי שגם הילדים שגרים בארץ ישראל והולכים כל יום לחדר, ידעו את הכל".

"ממי שמעת את הספורים האלה?" שאל אליק בהתרגשות וקולו רעד.

"מאבא, מאמא, מסבא, מבוריס החבר של אבא, מהמלמד שלי, ומעוד כל מיני יהודים טובים. כל אחד זכר וספר, ובניחוד יש לי מחברת יקרה מאד, מלאת הוד ונצחון רוחני".

מבטו של אליק ברק, עיניו ננעצו בי כמסמרות. "והמחברת השניה?" שאל ברטט.

"את המחברת השניה קבלתי במתנה משני חברי הטובים,

ממש לפני שעליתי ארצה. היא ריקה עדן, אולם גם לה נכון תפקיד חשוב וגדול. אני מתכוון להמשיך לכתב ספורי גבורה של יהודים שמעבר למסך הברזל, יהודים סובלים, מדכאים ומשפלים, אשר רוחם איתנה כפלדה, והם מנצחים בעזרתה את הכל.

גם למחברת השניה יש עטיפה מעניינת מאד, וסמלית. העטיפה הזו משבצת בשחר ולבן, וחברי נתן ושמואל אמרו לי כי המשבצות השחרות מסמלות את לבם הרע של הרוסים, ואלו הלבנות – את ערבות סביר השוממות. גם עט נתנו לי חברי, והדיו שבו אדמה, כמו דם התמצית בו רושמת יהדות רוסיה את מעשי גבורתה.

עכשו אני מחכה רק לאותו רגע, בו אשמע ספור מעשה נוסף, שיהיה ראוי להכתב במחברת החדשה. ספור גבורה של מסירות נפש, אשר יהיה הספור הפותח. חברי נתן ושמואל הבטיחו להשתדל לכתב לי ארצה, אולי הם יכתבו לי במכתביהם ספור מתאים שפזה".

כה רבות דברתי, עד כי לא שמתי לב, שאליק שקע בהרהורים וכמעט שלא הקשיב לדברי.

דילת קרקע חביבת-סבר הגישה לנו בקבוקי שתיה קרה, פרות ועוגיות, ואמא התישבה עם הילדים על ספסל סמוך וחלקה ביניהם את האכל.

"אולי אני אהיה הפותח", ננער לפתע אליק ופניו נהרו בתקווה כבושה.

"מה פרוש?"

"יש לי ספור בשבילך, ילדון, ספור מעשה אמתי, כמו שרצית".

"ממש השגחה פרטית", קבע אבא בהניחו ידו על כתפו של אליק.

"עד שהמזודות תגענה, נוכל לספר", שמח אליק והיטיב את ישיבתו.

הייתי דרוך ונרגש, תליתי עיני בשפתים של אליק, הממנה על המזודות של נמל התעופה בלד אשר בארץ ישראל, והקשבתי לדבריו ברכוז רב.

היה רעש מסביב, היוצאים והבאים בנמל התעופה הקשו על השמיעה, אולם אני עשיתי אזני כאפרכסת כדי לא לאבד אף לא מלה.

וזהו הספור הראשון שכתבתי במחברת. הספור אותו שמעתי מיד כשהגעתי ארצה:

הספור הראשון:

עני חשוב כמת

זה קרה בליל ל"ג בעמר.

שום מדורה לא דלקה בחוצות, אפלו בדל עץ קטן אחד לא הוצת לכבוד היום הגדול. האויר היה רגיל, כמו של כל יום, בלי עשן, ללא ריח אש, חסר גצים מתעופפים. זה קרה בגרוזיה, בעיר כותאסי.

משה בקש לחגג את היום החשוב, להרגיש בקדשתו של רבי שמעון בר יוחאי, ולו במעט.

הוא ערך יחד עם חבריו סעדה קטנה, התועדות חסידית, לכבוד יום ההולא של התנא האלקי.

יושב היה, בצותא, לצדם של ידידים ותיקים, מקשיב לדבר תורה, מתעמק בפלפול חסידי, מנסה לשפח.

מחו טרוד, אינו מצליח להתרכז בסברותיהם של המסבים. הוא יודע – הק-ג-ב בעקבותיו. עוד יום, עוד שבוע, אבל הסוף יגיע, הוא יאסר.

כל ההשתדליות מאחוריו. הוא ברח הנה לכותאסי, יחד עם אמו, בנסיון להתחמק מרע הגזרה, לאחר שכתב נסה את מזלו גם בוילנא.

עתה ברור לו, כי הגשרים שרופים כליל. מלשין שפל מסתובב ביניהם, רבים מחבריו כבר נעצרו, ואין יודע מי יהיה הבא בתור.

מנגינה שקטה מתפזמת לה בחדר הקטן, כבר שתו "לחיים" בצותא, ועכשו מתכוננים לסיום ולהתפזר בחשאי. הצלילים עולים ויורדים, מתמשכים, נכספים בגעגועים, מתחננים לימים טובים יותר, רגועים ושלמים.

גר הזפרון, להבת האש, לזכרו של התנא הקדוש, בוערת בלבבות כלם, מתנשאת אל על, מלחכת בלשונותיה הבוערות, ומתיזה גצים בזהקים בתוככי הלבבות ההולמים.

מדורת ל"ג בעמר שכלה רוחניות. מחממת,

לוהטת, אף בלתי נראית, נצורה בתוך פנימיותו של כל אחד מן המתועדים, כאש תמיד יוקדת.

בלאט נפרדו ומָהָרו לצאת.

משה הלך לבדו, מודד פסיעותיו, מאזין להלמות לבו הפועם במרץ.

פתע נעצר.

מישהו צועד בעקבותיו, קולות חרישיים של טפיפות רגלים מגיעים לאזניו. הוא מנסה להחיש את הליכתו, להתרחק במהירות ממקום הסכנה. אף, מה זאת? ... לפתע נלפתת זרועו, אצבעות הרודף סוגרות עליה כצבת של ברזל.

משה מסב ראשו אחורנית, והוא מבחין בשתי דמיות נוספות, הצועדות במרחק קטן ממנו ומן האיש האוחז בו.

בלי הסברים הוא נדחף אל תוך מכונית קטנה שחנתה בסמוך. הוא יודע – תלומותיו השחרים התרגשו וכאוי! ...

בתחנת המשטרה אליה הובל, אין מבקשים הסברים, גם לא שואלים שאלות...

השוטר מסיר את כובעו של משה ורואה תחתיו כפה שחורה, על גופו הוא מגלה טלית-קטן עשויה צמר – ביותר מכך אינו חפץ. שני פסויים על הראש, וארבע כנפות של צמר, אות וסימן הם להשתייכות לעדת החסידים. אין עוד צרך בשום חקירה ודרישה...

משה השלך אל אחד מתאי המעצר שבתחנת

הרב משה קצנלבויגן